Q.P. Code :06825

[Time: 3 Hours] **[Marks:100]**

Please check whether you have got the right question paper.

N.B:
1. **All questions in Section I are compulsory.**
2. **Answer any Three questions from Section II.**
3. **Answer any Two questions from Section III.**
4. **Figures to the right indicate marks assigned to the question.**

Section I

Q.1 Select and write correct option from the following statements. State the question Number and selected option in word in your answer book. 40

1) The height of the tropopause is more in the ……………………….
   a) Equatorial area
   b) Tropical area
   c) Polar area
   d) Mid-latitudes
2) …………………… is a large scale map.
   a) Atlas
   b) Wall map
   c) Topographical map
   d) Cadastral map
3) The daily movement of people involving transport to reach work place is called as …………………….
   a) Travelling
   b) Commuting
   c) Migration
   d) Shifting
4) The bagasse is obtained from …………………….
   a) Rice
   b) Cotton
   c) Sugarcane
   d) Coconut
5) Which of the following results through glacial erosion below sea level?
   a) Cirque
   b) Rias
   c) Aretes
   d) Fiords

3BB7988552D430087D4993C39A1E341E

6) ………………….. country has the longest summer day.
   a) USA
   b) India
   c) Greenland
   d) Australia
7) When one crosses 180^0 longitude from east to west, then ……………………..
   a) One gains a day
   b) One neither gains or losses a day but time changes
   c) One looses a day
   d) There is no change in time or day
8) The depth of water in an estuary is generally …………………..
   a) Greater than in delta
   b) Lesser than in the delta
   c) Equal to that in the delta
   d) Equal to or greater than in the delta
9) …………….. is a white coal.
   a) Petroleum
   b) Thermal power
   c) Electricity
   d) Nuclear power
10) ………………. is a Universal Scale.
   a) Graphical
   b) Verbal
   c) Representative Fraction
   d) None of these
11) …………………….. is the most accurate method of representing relief features?
   a) Contours
   b) Hachure's
   c) Layer tint
   d) Hill-shading
12) The minimum distance between the sun and the earth occurs on …………………….
   a) December 22
   b) June 21
   c) September 22
   d) January 3
13) The position of the sun nearest to the earth is known as ……………………..
   a) Aphelion
   b) Perihelion
   c) Apogee
   d) Perigee

3BB7988552D430087D4993C39A1E341E

14) What is the relationship between solar day and sidereal day?
    a) Both are equal
    b) Solar day is longer than sidereal day
    c) Solar day is shorter than sidereal day
    d) There is no relationship between the two
15) How much of the surface of the moon is visible from the earth?
    a) More than 75%
    b) Only about 40%
    c) About 59%
    d) About 65%
16) Light from the nearest star reaches the earth in ……………………..
    a) 4.3 seconds
    b) 4.3 minute
    c) 43 minute
    d) 4.3 years
17) Which of the following will never get the vertical rays of the sun?
    a) Srinagar
    b) Mumbai
    c) Chennai
    d) Thiruvananthapuram
18) The longest in Australia will be on …………………..
    a) June 21
    b) September 22
    c) December 22
    d) March 23
19) The difference in the duration of the day increases as one move from the …………………..
    a) Equator to the poles
    b) Poles to the equator
    c) Tropic of cancer to equator
    d) Tropic of cancer to tropic of Capricorn
20) Which layer of the atmosphere maintains an almost uniform horizontal temperature?
    a) Troposphere
    b) Tropopause
    c) Stratosphere
    d) All of these
21) The Pacific ring of Fire is associated with ……………………..
    a) Forest fires
    b) Volcanoes and earthquakes
    c) Oil well fires
    d) Thermal power stations

3BB7988552D430087D4993C39A1E341E

22) One of the States through which the tropic of cancer passes is ………………..
    a) Jammu and Kashmir
    b) Himachal Pradesh
    c) Bihar
    d) Jharkhand
23) Echo-sounding is the technique applied to ………………………..
    a) Measure the depth of the sea
    b) Measure the amplitude of sound waves
    c) Record earthquake waves
    d) Record the density of air in the atmosphere
24) Which river flows between the Satpudas and the Vindhyas?
    a) Godavari
    b) Gandak
    c) Tapi
    d) Narmada
25) Where does the River Sabarmati originate?
    a) The Satpudas
    b) The Vindhyas
    c) The Aravallis
    d) Western Ghats
26) Which part of the country receives precipitation from the Bay of Bengal branch and the Arabian Sea branch of the monsoons?
    a) West Bengal
    b) The Punjab Plains
    c) The Maharashtra
    d) The Jharkhand Plateau
27) Which one of the following is the twin city?
    a) Delhi and Faridabad
    b) Mumbai and Pune
    c) Hyderabad and Secunderabad
    d) Bangalore and Mysore
28) Where is the wild ass sanctuary?
    a) Uttar Pradesh
    b) Assam
    c) Rajasthan
    d) Gujarat
29) What is meant by Willy-Willy?
    a) Tropical cyclone near Australia
    b) An earthquake
    c) A very high tide
    d) A tropical cyclone near India

3BB7988552D430087D4993C39A1E341E

30) Sugarcane cultivation in India is an example of …………………… cultivation.
   a) Plantation
   b) Shifting
   c) Irrigated
   d) Mechanized

31) What is Talcher important for?
   a) Hydro electricity generation
   b) Atomic reactor
   c) Heavy water plant
   d) Cable industry

32) The satellite launching centre of Indian Space Research Organization is in ……………….
   a) Thiruvanantpuram
   b) Bangalore
   c) Thumba
   d) Sriharikota

33) How PIN zones has India been divided into?
   a) Five
   b) Six
   c) Seven
   d) Eight

34) Which is the group of languages spoken by the largest number of people in India?
   a) Indo Aryan
   b) Dravidian
   c) Austro-Asiatic
   d) Sino-Tibetan

35) Who is believed to be the oldest inhabitants of India?
   a) Mediterranean's
   b) Negrito's
   c) Nordic's
   d) Mongoloid's

36) ………………. is known for his contribution to agricultural typology.
   a) Weaver
   b) Whittlesey
   c) Thornthwaite
   d) Penck

37) What is the relative position of the sun, moon and the earth at the time of a solar eclipse?
   a) The sun and the moon are in opposite direction
   b) The sun and the moon are in conjunction
   c) The sun, moon and the earth are in right angle triangle
   d) The sun, moon and the earth make an equilateral triangle

3BB7988552D430087D4993C39A1E341E

38) What is the name given to the theory put forth by Jeans and Jeffrey's?
    a) Cepheid theory
    b) Tidal theory
    c) Plate tectonic theory
    d) Gaseous hypothesis
39) What is true about ITC?
    a) It is a high pressure belt
    b) It is also known as the horse latitudes
    c) It is the zone of convergence of trade winds
    d) It is the zone of convergence of the westerlies
40) What is meant by the physiological density of population?
    a) The number of persons per unit of geographical area
    b) Number of working persons per unit of geographical area
    c) Farming population per unit of cultivated area
    d) Number of people per unit of cultivated area

Section II

Attempt **any three** of the following: 30

1) Explain factors contributing to the global climate change.
2) Explain in brief the theory of 'plate tectonics'.
3) Discuss the causes and consequences of migration of population in the world.
4) Examine critically the concepts of 'Determinism' and 'Possibilism'.
5) Examine the importance of contemporary techniques in the spatial studies of geographical research. Explain with examples.

Section III

Attempt **any two** of the following: 30

1) Discuss the mechanism and significance of tricellular meridional circulation of atmosphere.
2) Discuss the social and economic theories of population growth.
3) Which area of research in geography do you think is important? Explain in detail the outline of the said research.
4) Bring out the difference between the concept of regional diversity and regional disparity.

3BB7988552D430087D4993C39A1E341E

[वेळ: ३ तास] **[पूर्ण गुण :१००]**

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1. विभाग-१ मधील सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2. विभाग-२ मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3. विभाग-३ मधील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

4. विभागीय गुण ठळक आकड्यात उजवीकडे कंसात दिले आहेत.

विभाग-१

१ खालील विधानापैकी योग्य पर्याय निवडून तो प्रश्नाचा अनुक्रमांक व अक्षरी पर्याय क्रमांक देऊन उत्तर पत्रिकेमध्ये लिहा. ४०

१) तपास्तब्धीची उंची .... जास्त असते.

अ) विषुववृत्तीय प्रदेशात

आ) उष्णकटीबंधीय प्रदेशात

इ) धृविय प्रदेशात

ई) मध्य कटीबंधात

२) .... हा बृहदप्रमाणावरील नकाशा आहे.

अ) ॲटलास

आ) भिंती

इ) स्थलदर्शक नकाशा

ई) नगररचना नकाशा

३) कामाच्या ठिकाणी होणाऱ्या लोकांच्या दैनंदिन प्रवासात .... असे म्हणतात.

अ) प्रवास

आ) जाणे-येणे

इ) स्थलांतर

ई) विस्थापन

3BB7988552D430087D4993C39A1E341E

४) बगॅस .... यापासून मिळते.

अ) तांदूळ

आ) कापूस

इ) ऊस

ई) नारळ

५) हिमनदी खननामुळे समुद्र पातळीखाली निर्माण होणारे भुरूप कोणते?

अ) सर्क

आ) रिया

इ) अराटे

ई) फियार्ड

६) .... या देशात उन्हाळ्यात सर्वात मोठा दिवस असतो.

अ) यू.एस.ए

आ) भारत

इ) ग्रीनलँन्ड

ई) ऑस्ट्रेलिया

७) १८०° रेखावृत ओलांडून पुर्वीकडून पश्चिमेकडे जाताना .... होते.

अ) एक दिवस अधिक मिळतो

आ) एक दिवस कमी होतो

इ) एक दिवस मिळत नाही किंवा गमावला जात नाही पण वेळ बदलते

ई) वेळेत किंवा दिवसात बदल होत नाही

८) खाडीतील पाण्याची खोली ही साधारणतः .... असते.

अ) त्रिभूज प्रदेशातील खोलीपेक्षा जास्त असते

आ) त्रिभूज प्रदेशातील खोलीपेक्षा कमी असते

इ) त्रिभूज प्रदेशातील खोली इतकीच असते

ई) त्रिभूज प्रदेशातील खोलीपेक्षा जास्त किंवा सारखीच असते

3BB7988552D430087D4993C39A1E341E

९) .... हा पांढरा कोळसा आहे.

अ) पेट्रोलियम

आ) औष्णिक उर्जा

इ) अणु उर्जा

ई) विज

१०) .... हे सर्वाधिक प्रमाण आहे.

अ) रेशाप्रमाण

आ) शब्दप्रमाण

इ) संख्याप्रमाण

ई) यापैकी कोणतेही नाही

११) भूरूपे दर्शविण्याची सर्वात अचूक पद्धत कोणती?

अ) समोच्चतादर्शक रेषा

आ) हॅच्यूअर्स

इ) रंगछटा

ई) छाया पद्धती

१२) पृथ्वी व सूर्यामधील किमान अंतर .... दिवशी कमी असते.

अ) डिसेंबर २२

आ) जून २१

इ) सप्टेंबर २२

ई) जानेवारी ३

१३) पृथ्वीच्या जवळ असलेल्या सूर्यस्थितीला .... म्हणून ओळखतात.

अ) अफेलियन

आ) पेरीहेलियन

इ) अपोजी

ई) पेरीजी

3BB7988552D430087D4993C39A1E341E

१४) ताऱ्यासंबंधी दिवस व सौर दिन यामध्ये काय संबंध आहे?

अ) दोन्ही समान आहेत

आ) सौर दिन ताऱ्यासंबंधी दिनापेक्षा मोठा असतो

इ) सौर द्सीन ताऱ्यासंबंधीत दिनापेक्षा लहान असतो

ई) या दोघांमध्ये काहीही संबंध नाही

१५) पृथ्वीवरून चंद्राचा पृष्ठभाग किती दृष्यमान आहे?

अ) ७५% पेक्षा अधिक

आ) फक्त ४०%

इ) जवळजवळ ५९%

ई) ६५%

१६) जवळच्या ताऱ्यापासून पृथ्वीवर प्रकाश .... पोहोचतो.

अ) ४.३ सेकंद

आ) ४.३ मिनिट

इ) ४३ मिनिट

ई) ४.३ वर्ष

१७) खालीलपैकी कोणत्या ठिकाणी सूर्याची लंबरूप किरणे येणार नाहीत?

अ) श्रीनगर

आ) मुंबई

इ) चेन्नई

ई) तिरूअनंतपुरम

१८) ऑस्ट्रेलियात सर्वात मोठा दिवस .... हा राहील.

अ) जून २१

आ) सप्टेंबर २२

इ) डिसेंबर २२

ई) मार्च २३

3BB7988552D430087D4993C39A1E341E

१९) .... कडे जाताना दिवसाच्या कालावधीत फरक वाढत जातो.

अ) विषुववृत्तकडून ध्रुवाकडे

आ) ध्रुवाकडून विषवुवृत्ताकडे

इ) कर्कवृत्ताक्डून विषवुवृत्ताकडे

ई) कर्कवृत्ताक्डून मकरवृत्ताकडे

२०) वातावरणाच्या कोणत्या थरामध्ये जवळजवळ सारखे क्षितीजसमांतर तापमान असते?

अ) तपांबर

आ) तपसाब्धी

इ) स्थितांबर

ई) यापैकी सर्वच

२१) पॅसिफीक अग्नीकडं .... शी संबंधीत आहे.

अ) वनवा

आ) ज्वालामुखे व भूकंप

इ) तेल विहिरी आग

ई) औष्णिक विद्युत केंद्र

२२) .... राज्यातून कर्कवृत्त जाते.

अ) जम्मू काश्मीर

आ) हिमाचल प्रदेश

इ) बिहार

ई) झारखंड

२३) प्रतिध्वनी तंत्र .... करिता वापरले जाते.

अ) समुद्राची खोली मोजण्या

आ) आवाजाच्या लहरींची विपूलता मोजण्या

इ) भूकंप लहरीच्या नोंदी

ई) वातावरणातील हवेची घंटेची नोंद

२४) विंध्य व सातपुडा पर्वताच्या मधून कोणती नदी वाहते?

अ) गोदावरी

आ) गंडक

इ) विंध्या

ई) पश्चिम घाट

3BB7988552D430087D4993C39A1E341E

२५) साबरमती नदी कोठून उगम पावते?

अ) सातपुडा

आ) अरवली

इ) विंध्या

ई) पश्चिम घाट

२६) देशाच्या कोणत्या भागात मान्सूनची बंगालच्या उपसागरावरील शाखा व अरबी समुद्रावरील शाखेपासून पर्जन्य मिळते?

अ) पश्चिम बंगाल

आ) पंजाबचे मैदान

इ) महाराष्ट्र

ई) झारखंडचे पठार

२७) खालीलपैकी कोणते एक जुळे शहर आहे?

अ) दिल्ली व फरीदाबाद

आ) मुंबई व पूणे

इ) हैद्राबाद व सिकंदराबाद

ई) बंगलोर व म्हैसूर

२८) वन्यप्रदेश गाढव अभयारण्य कोठे आहे?

अ) उत्तर प्रदेश

आ) आसाम

इ) राजस्थान

ई) गुजरात

२९) 'विली-विली' म्हणजे काय?

अ) ऑस्ट्रेलिया जवळील उष्णकटीबंधीय आवर्त

आ) भूकंप

इ) मोठी भरती

ई) भारताजवळील उष्णकटीबंधीय आवर्त

3BB7988552D430087D4993C39A1E341E

३०) भारतातील उसाची लागवड हे .... या लागवडीचे उदाहरण आहे.

अ) मळ्याची

आ) स्थलांतरित

इ) ओलीताची

ई) यांत्रिकी

३१) थालचर कशाकरिता महत्वाचे आहे?

अ) जलविद्युत निर्मिती

आ) अनुभट्टी

इ) जड जल यंत्रसंच

ई) केबल उद्योग

३२) भारतीय अवकाश संशोधनसंस्थेचे उपग्रह सोडण्याचे ठिकाण / केंद्र .... येथे आहे.

अ) थिरूवनंतपुरम

आ) बंगलोर

इ) थुंबा

ई) श्रीहरीकोटा

३३) भारताला किती टपाल निर्देशांक (PIN) विभागात विभागलेले आहे?

अ) ५

आ) ६

इ) ७

ई) ८

३४) भारतातील सर्वात अधिक लोकांकडून कोणता भाषा गट बोलता जातो?

अ) इंडो-आर्यन

आ) द्रविडीयन

इ) आस्ट्रो-एसीयॅटीक

ई) सीनो-तिबेटन

३५) भारतातील सर्वात जुने रहिवासी म्हणून कोणास मानले जाते?

अ) मेडीटेरेनियनस

आ) नेग्रीटो

इ) नॉरडीक

ई) मंगोलाईडस

3BB7988552D430087D4993C39A1E341E

३६) कृषी वर्गीकरणाच्या योगदानासाठी .... ओळखले जाते.

अ) विवर

आ) व्हीटलसी

इ) थॉर्नवेट

ई) पेंक

३७) सुर्याग्रहणाच्या वेळी पृथ्वी, चंद्र व सूर्याची सापेक्ष स्थिती काय असते?

अ) सूर्य व चंद्र विरुद्ध दिशेला असतो

आ) सुर्व व चंद्र संयोगात असतात

इ) चंद्र, सूर्य व पृथ्वी काटकोन त्रिकोणात असतात

ई) चंद्र, सूर्य व पृथ्वी समभूज त्रिकोण करतात

३८) जेफरी व जीन्स यांनी मांडलेल्या सिद्धांतास काय नावाने संबोधले जाते.

अ) रुपविकारी ताऱ्याचा सिद्धान्त

आ) भरती परिकल्पना

इ) प्लेट टेकटॉनिक सिद्धांत

ई) वायुरूप गृहिते

३९) आय.टी.सी (ITC) बद्दल काय सत्य आहे?

अ) हा एक उच्च दाब पट्टा अएह

आ) हे अश्व अक्षवृत्त म्हणून ओळखतात

इ) हा व्यापारी वाऱ्याचा एक केंद्राभिमुख प्रदेश आहे

ई) हा पश्चिमी वाऱ्याचा एक केंद्राभिमुख प्रदेश आहे

४०) लोकसंख्येची शारीरिक घनता म्हणजे काय?

अ) प्रती एकक भौगोलिक क्षेत्रातील व्यक्तींची संख्या

आ) प्रती एकक भौगोलिक क्षेत्रातील काम करणाऱ्या व्यक्तींची संख्या

इ) प्रती एकक लागवडीखालील क्षेत्रातील कृषी लोकसंख्या

ई) प्रती एकक लागवडीखालील क्षेत्रातील लोकांची संख्या

3BB7988552D430087D4993C39A1E341E

## विभाग-२ 	३०

खालीलपैकी **कोणतेही तीन** प्रश्न सोडवा.

१) जागतिक हवामान बदलास कारणीभूत असणारे घटक स्पष्ट करा.

२) भुपट्ट विवर्तनिकी सिद्धान्त थोडक्यात स्पष्ट करा.

३) जगातील मानवी स्थलान्ताराची कारणे व परिणामांची चर्चा करा.

४) 'निश्चयवाद' व 'संभववाद' या संकल्पनांचे टीकात्मक परीक्षण करा.

५) भौगोलिक संशोधनाच्या अभिक्षेत्रीय अध्ययनात समकालीन तंत्राच्या महत्वाचे परीक्षण करा. उदाहरणे स्पष्ट करा.

## विभाग-३ 	३०

खालीलपैकी **कोणतेही दोन** प्रश्न सोडवा.

१) त्रिकोशिय रेखावृत्तीय वातावरण अभिसरणाची यंत्रणा व त्याचे महत्व याची चर्चा करा.

२) लोकसंख्या वाढीच्या सामाजिक व आर्थिक सिद्धांताची चर्चा करा.

३) भौगोलिक संशोधनात तुमच्या मते कोणते क्षेत्र महत्वाचे आहे? सदर क्षेत्राच्या संशोधनाची रूपरेखा सविस्तर स्पष्ट करा.

TURN OVER

४) प्रादेशिक विविधता आणि प्रादेशिक विषमता या संकल्पानातील फरक स्पष्ट करा.

3BB7988552D430087D4993C39A1E341E